

การพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยชุมชน บ้านดอนหลี่
ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

นางวัชรี้ แก้วมุกดา, นางสาวพัชราพรรณ วงศ์อำมาตย์

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านดอนหลี่ อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านดอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอยักษ์ภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ศึกษาระหว่างเดือนกันยายน 2565 ถึง เดือน เมษายน 2566 ผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย ตัวแทนครัวเรือนๆละ 1 คน รวม 78 คน เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถาม แบบสังเกต แบบบันทึกภาคสนาม แบบสอบถามการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะมูลฝอย แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการเรียบเรียง วิเคราะห์และสรุปเนื้อหา

ผลของการศึกษา พบว่าได้แนวทางจัดการขยะโดยชุมชนบ้านดอนหลี่ ที่เหมาะสมตามบริบทคือ 1.ติดตามประเมินผลโดยหน่วยงานสาธารณสุขและภาคีเครือข่ายชุมชน 2.แปรรูปขยะสู่รายได้ครัวเรือน 3.จัดทำถังขยะเปียกกลดโลกร้อน 4.โครงการรณรงค์ทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญ 5.จัดทำวัตรกรรม กองทุนขยะบุญ การประเมินผลจากการเปรียบเทียบปริมาณมูลฝอยก่อนและหลังดำเนินการ พบว่าปริมาณ ขยะลดลงจาก 239 กก.เหลือเพียง 152 กก. (เก็บข้อมูลใน 1 สัปดาห์) และภายหลังดำเนินกลุ่มตัวอย่างมีการ ปฏิบัติตัวและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวม มากกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ การกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา ร่วมดำเนินการ ร่วม รับผลประโยชน์ ร่วมตรวจสอบและประเมินผล ทำให้เกิดการแก้ปัญหามูลฝอยชุมชนได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การจัดการมูลฝอย; มูลฝอยชุมชน

ชื่อเรื่อง : การพัฒนารูปแบบการจัดการมูลฝอยชุมชน บ้านดอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว

อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคาม

ชื่อเจ้าของผลงาน : นางวัชรีย์ แก้วมุกดา,นางสาวพัชรพรพรรณ วงศ์อำมาตย์ รพ.สต.บ้านดอนหลี่

ชื่อผู้นำเสนอ : นางสาวพัชรพรพรรณ วงศ์อำมาตย์

สรุปสาระสำคัญ

บทนำ

ชุมชนมีประชากรเพิ่มขึ้น ปริมาณขยะจึงมีปริมาณมากขึ้น ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยุหะคีรี ไม่มีสถานที่กำจัดมูลฝอย ส่งผลให้เกิดปัญหาการลักลอบทิ้งมูลฝอยตามพื้นที่สาธารณะ ป่าชุมชน การเผา กลางแจ้ง หรือการนำมูลฝอยไปทิ้งไว้ตามธรรมชาติ (Open Dump) การสำรวจประเภทและปริมาณขยะมูลฝอย ในครัวเรือนบ้านดอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว ในระยะเวลา 1 สัปดาห์ พบว่า มีจำนวน 239 กก. โดยประเภทมูลฝอย ที่พบมากที่สุด ได้แก่ มูลฝอยประเภทย่อยสลายได้ สามารถนำมาทำปุ๋ยหมักได้ จำนวน 146 กก.รองลงมาคือ ประเภทมูลฝอยมูลค่าสามารถนำไปขายแลกเปลี่ยนได้ จำนวน 62 กก.มูลฝอยที่ต้องฝังกลบ 42 กก.และน้อยที่สุด คือมูลฝอยอันตราย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อลดปริมาณขยะ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยนำแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อเปิด โอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป วัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางในการ จัดการมูลฝอยชุมชนบ้านดอนหลี่ ตำบลหนองบัวแก้ว อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการศึกษา

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายคือ ตัวแทนครัวเรือนๆละ 1 คน รวม 78 คน เลือกแบบ เฉพาะเจาะจงที่สมัครใจ เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวคำถาม แบบสังเกต แบบบันทึกภาคสนาม แบบสอบถามการปฏิบัติตัวในการจัดการขยะมูลฝอย แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ โดยตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือได้ค่า IOC=0.6-1หาความ เชื่อมั่นของเครื่องมือ แบบสอบถามการปฏิบัติตัว=0.87แบบสอบถามการมีส่วนร่วม =0.82 วิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณโดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ค่าเฉลี่ย สถิติเชิงอนุมาน ใช้สถิติ Paired t-Test ขั้นตอนการ วิจัย 1) จัดทำตารางหลักสูตรอบรม ประชุมผู้เกี่ยวข้อง 2) ขั้นตอนการนำกระบวนการ AIC มาใช้ใน กระบวนการพัฒนาโดยมีการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมสมองเพื่อคืนข้อมูล สถานการณ์และสภาพปัญหาใน การทำวิจัย 3) ติดตามสังเกต นำแนวทางที่พัฒนาขึ้นดำเนินการในชุมชนเป็นระยะเวลา 1 ปี 4) ประเมินผล เก็บข้อมูลหลังดำเนินการโดยแบบสอบถาม

ผลการศึกษา

แนวทางจัดการขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านดอนหลี่ ที่เหมาะสมตามบริบทคือ 1.ติดตามประเมินผลโดยหน่วยงานสาธารณสุขและภาคีเครือข่ายชุมชน 2.แปรรูปขยะสู่รายได้ครัวเรือน 3.จัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน 4.โครงการรณรงค์ทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญ 5.จัดทำนวัตกรรม กองทุนขยะบุญ การประเมินผลจากการเปรียบเทียบปริมาณมูลฝอยก่อนและหลังดำเนินการ พบว่าปริมาณ ขยะลดลงจาก 239 กก.เหลือเพียง 152 กก. (เก็บข้อมูลใน 1 สัปดาห์) และภายหลังดำเนินกลุ่มตัวอย่างมีการ ปฏิบัติตัวและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวม มากกว่าก่อนดำเนินการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการสร้างพลังภาคีเครือข่ายให้เกิดขึ้นในชุมชน ตามแบบวิถีของชุมชนและสะท้อนถึงศักยภาพในการเตรียมชุมชนเพื่อรองรับการจัดการมูลฝอยในชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากองค์กรทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองในการจัดการมูลฝอยได้อย่างถูกต้อง เกิดการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน สร้างความสามัคคี เกิดกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะ การกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมค้นหาปัญหา ร่วมวางแผนแก้ไขปัญหา ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมตรวจสอบและประเมินผล ทำให้เกิดการแก้ปัญหามูลฝอยชุมชนได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2544). คู่มือแนวทางการลดคัดแยกและใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงศรีศิลปการพิมพ์(1977) จำกัด

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2548). มาตรฐานการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ปณิธิวิงศ์มาศ. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหัวขวาง อำเภอกอสุ่มพิสัยจังหวัดมหาสารคาม. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์ มหามบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.